

Vì sao chính trị Mỹ tiến bộ nhất thế giới?

Nguyễn Quang Duy

Chính sách liên tục thay đổi, nội bộ các đảng chính trị liên tục bất đồng, các đảng chính trị liên tục tranh cãi, luận tội, truất phế, là đặc tính nổi bật trong sinh hoạt chính trị tại Hoa Kỳ.

Vậy tại sao nhiều người vẫn tin tưởng vào thể chế tự do và xem nền dân chủ Mỹ như một mẫu mực chính trị tiến bộ nhất thế giới?

Chủ quyền thuộc về toàn dân

Nước Mỹ thành lập từ 13 thuộc địa Anh Quốc, nên ngay từ thời lập quốc người Mỹ đã lo ngại quyền lực chính trị bị tóm thâu vào tay 1 cá nhân, 1 nhóm chính trị gia, 1 tiểu bang lớn đông dân hay 1 đa số quá bán ủng hộ độc tài.

Vì thế Bản Tuyên ngôn Độc lập Hoa Kỳ nêu rõ mọi người phải được bình đẳng và có quyền được sống, được tự do và được hạnh phúc.

Các nhà lập quốc Mỹ xây dựng một Hiến pháp với nguyên tắc chủ quyền thuộc về toàn dân, chính phủ chỉ được làm những điều người dân cho phép.

Người dân cho phép Tổng thống đại diện cho quốc gia, Thượng viện đại diện cho tiểu bang và Hạ Viện đại diện cho cử tri quận hạt.

Chính phủ trung ương với 3 nhánh có thẩm quyền và chức năng rõ rệt: Quốc Hội làm luật, Tư pháp giải thích luật và Hành Pháp thi hành luật. Mọi đạo luật phải được cả Thượng viện và Hạ Viện thông qua và đồng thời phải được Tổng thống ký ban hành.

Ba nhánh vừa độc lập với nhau, vừa kiểm soát và cân bằng quyền lực cho nhau. Vì thế ngay chính Tổng thống cũng bị luận tội và có thể bị truất phế.

Mỗi tiểu bang có cơ quan Lập pháp, Tư pháp và Hành pháp riêng để quản trị những vấn đề thuộc thẩm quyền và chức năng của tiểu bang.

Nói tóm lại thể chế chính trị Mỹ chặt chẽ đến độ không thể phát sinh độc tài, cũng như tối thiểu được nạn lạm dụng quyền lực và tham nhũng.

Toàn dân chính trị

Chức vụ Tổng thống và Phó Tổng thống do Cử tri đoàn từ các tiểu bang bầu lên.

Mỗi tiểu bang có số đại cử tri bằng với số dân biểu và nghị sĩ tiểu bang cộng lại. Việc bầu chọn các đại cử tri tùy thuộc mỗi tiểu bang, vì thế tại nhiều tiểu bang các đảng chính trị phải cạnh tranh từng lá phiếu.

Các đảng chính trị phải vận dụng chiến thuật và chiến lược tranh cử vừa sáng tạo vừa thích hợp nhất để thu hút cử tri đi bầu và bầu cho ứng cử viên đảng mình.

Người Mỹ ngay từ khi còn bé ở gia đình đã được khuyến khích tranh luận chính trị, khi lớn lên thường hiểu rõ quyền hạn và nghĩa vụ chính trị, nên thường rất tích cực tham gia tranh luận chính trị và thực hiện quyền chính trị.

Chính phủ hay Quốc hội không được phép lập ra cơ quan tuyên truyền cho đường lối chính sách.

Truyền thông báo chí tự do và tư nhân quảng bá bầu cử một cách rầm rộ tạo một bầu không khí tranh cử nhộn nhịp khác xa với thế giới.

Chính trị Mỹ có thể được xem là một nền chính trị được toàn dân tham gia rất đáng để người Việt chúng ta học hỏi.

Hai đảng cùng mục đích

Cả hai đảng Dân chủ và Cộng hòa bắt nguồn từ đảng Dân chủ Cộng hòa (Democratic Republican Party), được hai nhà lập quốc Mỹ James Madison và Thomas Jefferson thành lập năm 1791.

Mục đích là đối lập với đảng Liên bang (Federalist Party) thuộc giới tinh hoa và quý tộc giàu có, những người muốn đề cao sức mạnh của chính phủ liên bang.

Đảng Dân chủ Cộng hòa ủng hộ quyền của các tiểu bang, ưu tiên hỗ trợ cho nông dân và giới lao động thành thị.

Khi nắm được chính quyền, đảng Dân chủ Cộng hòa lại bị chia thành hai đảng Dân Chủ và đảng Whig. Đảng Whig đổi thành đảng Cộng hòa với chủ trương xóa bỏ chế độ nô lệ.

Năm 1860, Tổng thống Cộng Hòa đầu tiên Abraham Lincoln đắc cử và chiến thắng trong cuộc nội chiến Bắc Nam.

Tổng thống Lincoln tái lập hòa bình, thực hiện hòa giải và hòa hợp với mục đích tạo ra một chính quyền của dân, do dân và vì dân.

Từ đó cả hai đảng Cộng Hòa và đảng Dân chủ đều có chung mục đích là cạnh tranh để thành lập một chính quyền của dân, do dân và vì dân.

Lưỡng đảng tranh quyền

Nhờ có chung mục đích cả hai đảng Cộng Hòa và Dân Chủ chấp nhận tồn tại nhiều khuynh hướng khác nhau, dễ dàng chấp nhận thành viên thay đổi chính kiến và cả việc thay đổi đảng.

Cả hai đảng thật ra bao gồm hằng ngàn tổ chức chính trị, kinh doanh, tín ngưỡng, nghiệp đoàn, dân sự và phong trào xã hội lớn nhỏ cùng hằng chục triệu đảng viên cá nhân không tham gia tổ chức.

Cả hai đảng không có bất kỳ cơ quan nào kiểm tra lý lịch, hoạt động hay quan điểm chính trị của đảng viên.

Đảng viên không có bất kỳ tư lợi, nghĩa vụ hay bó buộc nào liên quan đến đảng mình tham dự, chỉ cần ghi danh là có quyền bầu đại diện đảng trong cuộc bầu cử sơ bộ.

Lãnh đạo đảng là những chính trị gia thắng cử như Tổng Thống, Thống Đốc, lãnh đạo đảng ở Thượng Viện và Hạ Viện liên bang và tiểu bang.

Ở cấp tiểu bang các Ủy Ban của đảng sẽ chịu trách nhiệm gây quỹ, tổ chức tranh cử và bầu cử sơ bộ.

Các Ủy Ban không có quyền ngăn cản người ra tranh cử ngay cả khi người ấy bất đồng quan điểm với đa số trong đảng hay công khai chống lại các mục tiêu của đảng.

Ứng cử viên phải tự đưa ra chương trình hành động, tự xây dựng nhóm tham mưu và tự vận động các cử tri đảng viên trong các cuộc bầu cử sơ bộ.

Quyết định ai đại diện đảng ra tranh cử Tổng thống và Phó Tổng Thống chủ yếu thuộc về cử tri đoàn của các tiểu bang tham dự Đại hội đảng.

Tất cả chính trị gia đều phải qua cuộc bầu cử sơ bộ. Chính trị gia thắng cử sẽ được Ủy Ban vận động hỗ trợ tranh cử với các đảng khác.

Bằng cách công khai tranh luận chính sách các chính trị gia lôi cuốn các nhóm nhỏ và cá nhân gia nhập đảng, xây dựng sức mạnh chiến thắng đối phương.

Chương trình hành động hay Cương lĩnh chính trị của mỗi đảng được đại biểu các tiểu bang soạn thảo và thông qua trong Đại hội đảng tổ chức mỗi bốn năm, vì thế chính sách đảng luôn luôn thay đổi, thậm chí thay đổi cả chiến lược quốc gia.

Quyết định ai thắng cử Tổng thống và Phó Tổng thống lãnh đạo quốc gia sẽ thuộc về Cử tri đoàn.

Nhờ hệ thống tranh cử này Tổng thống Mỹ chọn đều là những người thật sự tài giỏi và đều thích ứng với thời cuộc trong và ngoài nước Mỹ.

Nhưng như đã trình bày bên trên quyền lực của Tổng thống bị giới hạn rất nhiều, họ làm được gì thì còn tùy thuộc vào thế mạnh mà cử tri ban cho ở Thượng Viện và Hạ Viện.

Học được gì?

Xã hội Mỹ là xã hội tự do, đa văn hóa, đa nguyên, đa đảng chính nhờ nền tảng chủ quyền thuộc về toàn dân và cách sinh hoạt toàn dân chính trị người Mỹ không bị ràng buộc bởi ý thức hệ, không cực đoan chính trị, dễ đồng thuận, dễ thỏa hiệp và rất thực dụng.

Chính sách liên tục thay đổi, nội bộ các đảng chính trị liên tục bất đồng, các đảng chính trị liên tục tranh cãi, luận tội, truất phế, tất cả

những xáo trộn chính trị đều đã được các nhà lập quốc Mỹ nghĩ tới khi xây dựng thể chế chính trị tự do, 250 năm về trước, và trở thành một giá trị dân chủ của nền chính trị Hoa Kỳ.

Mục đích chung của cả hai đảng Cộng Hòa và Dân Chủ là cạnh tranh để thành lập chính quyền của dân, do dân và vì dân.

160 năm đã qua mục đích này không hề thay đổi, nhờ vậy dân Mỹ ngày càng giàu hơn, nước Mỹ càng ngày càng mạnh lên.

Từ 13 thuộc địa bị phân hóa bởi chiến tranh Nam Bắc, Hoa Kỳ trở thành một cường quốc số 1 trên thế giới và giữ vững vị thế cho đến nay. Vì thế chính trị Mỹ được nhiều người xem là tiến bộ và dân chủ nhất thế giới.

Sau biến cố 30/4/1975, nước Mỹ trở thành quốc gia định cư của 3 triệu người Việt tự do.

Nhiều người Mỹ gốc Việt đã trở thành dân cử liên bang, tiểu bang và địa phương, nhiều tướng lãnh quân đội, nhiều công chức cao cấp và nhiều người thành đạt luôn hướng về bên kia Thái Bình Dương mong mỗi một ngày Việt Nam có tự do.

Rút tía những ưu điểm và kinh nghiệm của Hoa Kỳ sẽ giúp Việt Nam tự do sớm vượt qua những khó khăn ban đầu xây dựng một thể chế chính trị lưỡng đảng tranh quyền tân tiến như Mỹ và nhiều quốc gia khác trên thế giới.

Nguyễn Quang Duy
Melbourne, Úc Đại Lợi
17/10/2019

Kính mời đọc thêm những bài khác của tác giả tại:

<http://www.vietnamvanhien.org/nguyenquangduy.html> [<=bấm vào]

www.vietnamvanhien.org

